

Dokazování

O důkaz, který nebyl uplatněn před soudem prvního stupně, nejde ve smyslu § 205a odst. 1 o. s. ř. tehdy, jestliže účastník za řízení před soudem prvního stupně navrhl provedení tohoto důkazu, i když soud prvního stupně důkaz, který byl potřebný ke zjištění skutkového stavu věci, neprovedl jen proto, že účastník později soudu sdělil, že na svém návrhu na provedení důkazu „netrvá“, nebo mu dal jinak najevo svůj názor, že důkaz nemá být proveden.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 ICdo 90/2024-250 ze dne 27.2.2026)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce AKKRM insolvence, v. o. s., se sídlem v B., jako insolvenčního správce dlužníků J.K. a L.K., proti žalované L. K., zastoupené Mgr. L.R., advokátem, se sídlem v U.O., o odpůrčí žalobě, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 72 ICm 934/2022, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníků J. K. a L. K., vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. KSBŘ 27 INS 4782/2021, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. ledna 2024, č. j. 72 ICm 934/2022, 13 VSOL 361/2023-205 (KSBŘ 27 INS 4782/2021), tak, že rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. ledna 2024, č. j. 72 ICm 934/2022, 13 VSOL 361/2023-205 (KSBŘ 27 INS 4782/2021), se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění

I. Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 27. června 2023, č. j. 72 ICm 934/2022-162, Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“) rozhodl o odpůrčí žalobě podané 14. dubna 2022 žalobcem AKKRM insolvence, v. o. s., jako insolvenčním správcem dlužníků J. K. a L. K., proti žalované (L. K., dceři dlužníků) tak, že:

[1] Určil, že vůči věřitelům přihlášeným do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníků je neúčinná darovací smlouva uzavřená dne 25. května 2017 mezi dlužníky, jako dárci a žalovanou jako obdarovanou, kterou dlužníci převedli na žalovanou vlastnické právo k označeným nemovitostem zapsaným na listech vlastnictví číslo XY, v obci XY, a číslo XY, v obci XY (dále jen „nemovitosti“) [I. výrok].

[2] Rozhodl o nákladech řízení (II. výrok) a o soudním poplatku (III. výrok).

2. Insolvenční soud – vycházející z § 235, § 239 odst. 3 a § 242 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a z (označené) judikatury Nejvyššího soudu – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Žaloba byla podána ve lhůtě 1 roku dle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona. „Právní úkon“ byl učiněn (ve smyslu § 242 odst. 3 insolvenčního zákona) k 25. květnu 2017 (právní účinky vkladu práva), tedy v době 5 let před zahájením insolvenčního řízení.

4. Žalobu podal aktivně legitimovaný žalobce vůči žalované, jejíž pasivní legitimace je dána na základě § 237 odst. 1 insolvenčního zákona.

5. Pro naplnění skutkové podstaty neúčinnosti úmyslně zkracujících právních úkonů dlužníka dle § 242 insolvenčního zákona je nutné kumulativní splnění těchto předpokladů:

[1] Právním úkonem musel dlužník skutečně a objektivně zkrátit uspokojení některého svého věřitele (byť jediného).

[2] Musel tak učinit úmyslně [věděl, že právním úkonem může zkrátit svého věřitele, a zkrátit jej chtěl, nebo (pro případ, že jej skutečně zkrátí) byl se zkrácením srozuměn].

[3] Dlužníkův úmysl byl druhé straně znám nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám. V případě právního úkonu učiněného ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je konstruována vyvratitelná právní domněnka, že byl dlužníkův úmysl této osobě znám.

[4] Právní úkon byl učiněn v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení.

6. V dané věci dlužníci darováním nepochybně zkrátili dva své (označené) věřitele se splatnými pohledávkami. Přitom jednali v nepřímém úmyslu věřitele zkrátit.

7. Pro vědomost žalované o úmyslu dlužníků zkrátit věřitele platí vyvratitelná domněnka, jelikož žalovaná je dcerou dlužníků a onu domněnku provedenými důkazy nevyvrátila.

8. K odvolání žalované Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 10. ledna 2024, č. j. 72 ICM 934/2022, 13 VSOL 361/2023-205 (KSBR 27 INS 4782/2021):

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

9. Odvolací soud – vycházejí z § 235, § 237, § 239 a § 242 insolvenčního zákona a z § 22 odst. 1 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), a z (označené) judikatury Nejvyššího soudu – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

10. Odvolací soud má shodně s insolvenčním soudem za to, že žaloba byla podána včas, v souladu s § 239 odst. 3 insolvenčního zákona, aktivně legitimovanou osobou vůči žalované, v jejíž prospěch bylo odporované jednání učiněno (jako vůči osobě blízké dlužníkům) v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení.

11. Dlužníci darovací smlouvou objektivně zkrátili věřitele s pohledávkou ze smlouvy o úvěru Českou spořitelnu, a. s. (dále jen „věřitel Č“), a věřitele Provident Financial s. r. o. (dále jen „věřitel P“) s pohledávkou ze smlouvy o zápůjčce, přičemž převodem jediného hodnotného majetku (nemovitostí) na žalovanou konali dlužníci v nepřímém úmyslu věřitele zkrátit. Tvrzení, že dlužníci disponovali dostatečnými finančními prostředky, je v rozporu se zjištěním, že obratem poté, co nemovitosti převedli, uzavřela dlužnice (9. června 2017) se společností PROFI CREDIT Czech, a. s. (dále jen „společnost PC“) novou smlouvu o úvěru (poskytnutém ve výši 50.000 Kč), kterýžto úvěr nesplácela. Následně dlužníci pokračovali v „řetězení“ půjček u dalších věřitelů.

12. Insolvenční soud též správně uzavřel, že žalované se nepodařilo vyvrátit zákonnou domněnku, že jí úmysl dlužníků zkrátit své věřitele byl znám, nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám. Žalovaná žila s dlužníky ve společné domácnosti a sama potvrdila, že věděla o závazku

dlužníků vůči věřiteli Č. Již tato skutečnost postačuje ve smyslu závěrů rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2018, sp. zn. 21 Cdo 3297/2017 [rozsudek je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu], k prokázání vědomosti žalované o úmyslu dlužníků. Vědomost žalované o úmyslu dlužníků zkrátit své věřitele lze dále dovodit i z toho, že dlužníkům až do svého odstěhování pomáhala s úhradou jejich závazků a mohla tak při detailní znalosti jejich finanční situace předpokládat, že nebudou následně schopni závazky splácet, a z toho, že věděla, že darovací smlouvou pozbývají dlužníci svůj jediný hodnotný majetek. Věděla také, že úvěrem u věřitele Č (z 20. prosince 2016) dlužníci konsolidovali dva své předchozí závazky (tedy, že řeší nedostatek finančních prostředků řetězením půjček), přesto bez přiměřených důvodů předpokládala, že do budoucna již další půjčky nebudou uzavírat.

13. Motivy a pohnutky, které vedly k darování nemovitostí, nejsou pro posouzení věci rozhodující.

14. Návrh žalované na doplnění dokazování svým výsledkem a výsledkem dlužnice odvolací soud odmítl jako navržený v rozporu s § 205a zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“). Žalovaná (totiž) vzala tyto návrhy zpět při jednání insolvenčního soudu, jež se konalo 13. června 2023, přes poučení podle § 119a a § 205a o. s. ř.

15. Námitky neplatnosti dlužníky uzavřených smluv o úvěru nebo o půjčkách (lhostejno zda proto, že věřitel řádně neposoudil schopnost dlužníků úvěr splácet nebo pro jejich lichevní podmínky) jsou pro výsledek odpůrcí žaloby bezcenné, neboť podle § 201 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona je pohledávka zjištěna, jestliže ji nepopřel insolvenční správce (v oddlužení i dlužník), ani žádný z přihlášených věřitelů. V insolvenčním řízení nebyla popřena (insolvenčním správcem nebo dlužníky) žádná z přihlášených pohledávek, ač dlužníkům svědčilo popěrné právo podle § 410 insolvenčního zákona.

II. Dovolání a vyjádření k němu

16. Proti prvnímu výroku rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny ve všech souvislostech a na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od judikatury Nejvyššího soudu. Za dovolacím soudem neřešené má dovolatelka tyto otázky:

[1] Může účastník v odvolacím řízení navrhnout (dle § 205a o. s. ř.) důkaz, jehož provedení před soudem prvního stupně měl za nadbytečné v důsledku možného nesprávného právního náhledu na dané řízení?

[2] Je soud v incidenčním sporu oprávněn (povinen) zkoumat možnou neplatnost právního jednání podle § 87 odst. 1 zákona č. [257/2016](#) Sb., o spotřebitelském úvěru, byla-li pohledávka z tohoto právního jednání vzešlá v insolvenčním řízení zjištěna?

[3] Jaké je právní posouzení možného úmyslu spotřebitele zkrátit svého věřitele převodem majetku, jestliže podle § 86 odst. 2 věty druhé zákona č. [257/2016](#) Sb. ze smlouvy o spotřebitelském úvěru nevyplývá, že spotřebitelský úvěr má být částečně nebo úplně splacen výnosem z prodeje majetku?

[4] Jaká je potřebná míra pečlivosti osoby blízké při zjišťování možného úmyslně zkracujícího právního jednání učiněného v její prospěch k vyvrácení zákonné domněnky podle § 242 odst. 2 insolvenčního zákona?

17. Za otázku (č. 5), při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od judikatury Nejvyššího soudu, má

dovolatelka otázku, zda na úmysl dlužníků zkrátit své věřitele bylo možné usuzovat ze smlouvy o úvěru uzavřené se společností PC až po darování nemovitostí.

18. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

19. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatelka k položeným otázkám následovně:

K otázce č. 1 (K odmítnutí důkazu)

20. Potud dovolatelka uvádí, že důkaz svým výsledkem a výsledkem dlužnice navrhla v souladu s § 205a písm. c/ o. s. ř.; odmítnutí jejich provedení v důsledku koncentrace řízení má za nesprávné.

K otázce č. 2 (K neplatnosti právního jednání)

21. Zákonná formulace v § 87 odst. 1 zákona č. [257/2016](#) Sb. („Soud k neplatnosti přihledne i bez návrhu“) je natolik silná, že platí i pro soud v daném incidenčním řízení, i když jde o pohledávku, která byla zjištěna v insolvenčním řízení.

K otázce č. 3 (K úmyslu dlužníků zkrátit věřitele)

22. Má-li být spotřebitelský úvěr hrazen výlučně pravidelnými splátkami a není-li dána povinnost věřitele (poskytovatele úvěru) zohlednit při jeho poskytnutí hodnotu spotřebitelova majetku, pak by se měl úmysl spotřebitele (dlužníka) zkrátit své věřitele převodem majetku posuzovat podstatně restriktivněji, podrobněji a šířeji, než u jiných druhů úvěrů. Tento druh úvěru totiž ve spotřebiteli vyvolává představu, že jeho příjmy jsou dostatečné. V opačném případě, kdy by prakticky jakékoliv darování majetku dětem či jiným osobám blízkým téměř automaticky zakládalo nepřímý úmysl zkrátit své věřitele, by byl navozen stav blízký zástavnímu právu, případně omezení převodu nemovitosti, což však jde proti smyslu právní úpravy spotřebitelských úvěrů. Dlužníci řádně spláceli spotřebitelský úvěr (u věřitele Č) po dobu téměř 4 let a jejich finanční situace se začala zhoršovat v důsledku propuknutí nemoci dlužnice; převod nemovitostí lze proto stěží označit za úmyslné defraudací jednání ve smyslu § 242 insolvenčního zákona (jednání dlužníků nebylo vedeno ani nepřímým úmyslem).

K otázce č. 4 (K míře pečlivosti při zjišťování úmyslu dlužníků)

23. Dovolatelka věděla o spotřebitelském úvěru dlužníků u věřitele Č. Před uzavřením darovací smlouvy si prostudovala smlouvu o úvěru (zda neurčuje, že věřitel může požadovat splacení dluhu též výnosem z prodeje majetku) a soustředila se na zjištění, zda dlužníci jsou schopni závazek uhradit (splátkami) v souladu se smlouvou. S rodinným příslušníkem s ekonomickým vzděláním P. M. (dále jen „P. M.“) prověřovala schopnost dlužníků splácat, přičemž s ohledem na zjištěný příjem nepředpokládala, že by dlužníci mohli v budoucnu čerpat další spotřebitelské úvěry a že by učiněným jednáním sledovali zkrácení věřitelů. Za těchto okolností klade insolvenční soud na dovolatelku

přísnější nároky co do náležité pečlivosti, než má poskytovatel úvěru při posuzování úvěruschopnosti dlužníků. Dovolatelka má za to, že vyvinula odpovídající aktivitu a pečlivost a vyvrátila zákonnou domněnku úmyslu ve smyslu § 242 odst. 2 insolvenčního zákona, navíc v situaci, kdy úmysl dlužníků zkrátit uspokojení věřitele zřejmě ani neexistoval.

K otázce č. 5 (K zohlednění smlouvy o úvěru uzavřené po darování nemovitostí).

24. V poměrech dané věci je pro posouzení, zda šlo o úmyslně zkracující právní úkon, rozhodný stav v době, kdy dlužník učinil právní úkon (25. května 2017). Odvolacím soudem zohledněná pohledávka věřitele PC tehdy ještě neexistovala. Potud se odvolací soud odchýlil od závěrů rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 614/2014 [jde o rozsudek ze dne 24. října 2018, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročníku 2020, pod číslem 17].

25. Žalobce ve vyjádření má napadené rozhodnutí za správné a navrhuje dovolání zamítnout.

III. Přípustnost dovolání

26. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

27. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání, maje na zřeteli, že v dané věci může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř.

28. Dovolatelka dovolání výslovně směřuje proti prvnímu (potvrzujícímu) výroku rozsudku odvolacího soudu, aniž rozlišuje, že odvolací soud tímto výrokiem potvrdil rozsudek insolvenčního soudu nejen ve vyhovujícím výroku o věci samé (v I. výroku), nýbrž i ve výroku o nákladech řízení (II. výrok) a ve výroku o soudním poplatku (III. výrok). V rozsahu, v němž směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu ve výroku o nákladech řízení a o soudním poplatku, však přípustnost dovolání vylučuje § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř. (pro výrok o nákladech řízení) a § 238 odst. 1 písm. i/ o. s. ř. (pro výrok o soudním poplatku).

29. V rozsahu, v němž směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu ve vyhovujícím výroku o věci samé, shledal Nejvyšší soud dovolání (pro něž potud neplatí žádné z omezení přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř.) přípustným podle § 237 o. s. ř., jelikož co do dovoláním předestřených právních otázek jde zčásti o věc dovolacím soudem neřešenou a zčásti napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od (dále označené) judikatury Nejvyššího soudu.

IV. Důvodnost dovolání

30. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

31. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

32. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou

rozhodná především následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

33. Věřitel Č uzavřel dne 2. listopadu 2016 s dlužnicí smlouvu o úvěru (dále jen úvěrová smlouva č. 1“), na jejímž základě poskytl dlužnici úvěr do částky 300.000 Kč, kterou se dlužnice zavázala splatit v 96 splátkách po 4.582 Kč měsíčně. Účelem úvěru byla konsolidace úvěru nebo půjček poskytnutých na splacení úvěru u Československé obchodní banky a. s. (ze smlouvy o úvěru ze dne 2. března 2016), na což byla použita částka 100.401 Kč; použití zbývajících prostředků úvěru bylo na uvážení dlužnice.

34. Věřitel P uzavřel 30. listopadu 2016 s dlužníkem smlouvu o zápůjčce, na základě které poskytl dlužníku zápůjčku ve výši 50.000 Kč a dlužník se zavázal zápůjčku splácet v pravidelných týdenních splátkách. Dlužník zápůjčku splatil předčasně 20. prosince 2016.

35. Věřitel Č uzavřel dne 20. prosince 2016 s oběma dlužníky smlouvu o úvěru (dále jen úvěrová smlouva č. 2“), na jejímž základě poskytl dlužníkům úvěr do částky 566.965 Kč za účelem konsolidace úvěru nebo půjček poskytnutých finančními institucemi, a to věřitelem P (podle smlouvy z 30. listopadu 2016, s nulovou výši částky určené ke splacení) a věřitelem Č (podle úvěrové smlouvy č. 1 částkou určenou ke splacení ve výši 306.965 Kč). Úvěr poskytnutý na základě úvěrové smlouvy č. 2 se dlužníci zavázali splácet ve splátkách po 8.159 Kč měsíčně.

36. K 25. květnu 2017 evidoval věřitel Č po lhůtě splatnosti splátky úvěru podle úvěrové smlouvy č. 2 ve výši 8.159 Kč, na což byli dlužníci upozorněni upomínkou ze dne 27. května 2017.

37. K 25. květnu 2017 evidoval věřitel P po lhůtě splatnosti dluh dlužnice ze smlouvy o zápůjčce ze dne 27. října 2014 ve výši 4.226 Kč. Tato pohledávka byla doplacena 15. srpna 2021.

38. Dlužníci (jako dárci) a žalovaná (jako obdarovaná) uzavřeli 25. května 2017 darovací smlouvu, kterou dlužníci darovali své nemovitosti žalované. Zápis vkladu vlastnického práva podle darovací smlouvy ve prospěch žalované do katastru nemovitostí byl proveden 16. června 2017 s právními účinky vkladu vlastnického práva k 25. květnu 2017.

39. P. M. pomáhal žalované před uzavřením darovací smlouvy prověřit úvěruschopnost rodiny a připravil ekonomickou rozvahu, podle které vyhodnotil (vycházejí pouze ze závazků u věřitele Č, jiné neznaje), že dlužníci budou schopni úvěr splácet i po uzavření darovací smlouvy.

40. Vyhláškou ze dne 15. března 2021 oznámil insolvenční soud zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníků (insolvenčním návrhem dlužníků, který došel insolvenčnímu soudu 14. března 2021).

41. Usnesením ze dne 16. dubna 2021 insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníků, povolil dlužníkům oddlužení a insolvenčním správcem dlužníků ustanovil žalobce.

42. Usnesením ze dne 4. dubna 2022 insolvenční soud (mimo jiné) schválil zprávu insolvenčního správce o přezkumu ze dne 8. července 2021 a schválil oddlužení dlužníků (manželů) plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

43. Do záznamu o jednání s dlužníky z 28. července 2021 (B-7) dlužníci uvedli, že v roce 2017, kdy nemovitosti darovali dceři, už měli dluhy, které ale konsolidovali do půjčky u věřitele Č; někdy v té době řešili dluhy u dalších dvou věřitelů (včetně věřitele P), vyplacené z konsolidace u věřitele Č. K věřiteli P se pak vrátili, protože nezvládali splácet.

44. Z obsahu spisu se dále podává, že:

[1] Při jednání, jež se konalo 2. února 2023 (srov. protokol o tomto jednání, č. l. 100 až 101) insolvenční soud:

1) Vyzval žalobce ve smyslu § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř., nechť doplní skutková tvrzení k úmyslu dlužníků krátit věřitele a dále doplní skutková tvrzení o tom, kterého konkrétního věřitele dlužníci krátili, a k těmto tvrzením nechť označí veškeré důkazy.

2) Vyzval žalovanou (prostřednictvím jejího zástupce) ve smyslu § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř., nechť doplní skutková tvrzení k vyvrácení domněnky vědomosti žalované o úmyslu dlužníků (krátit věřitele) a doplní skutková tvrzení v tom směru, jaké konkrétní kroky učinila v rámci náležité pečlivosti při zjišťování majetkové situace dlužníků ke dni napadeného právního jednání a k těmto tvrzením nechť označí veškeré důkazy.

Obě sporné strany insolvenční soud současně poučil o následcích nesplnění výzvy v podobě možného neunesení břemene tvrzení či břemene důkazního a o možném neúspěchu ve sporu (č. l. 101 p. v.).

[2] Podáním datovaným 28. února 2023 (č. l. 104 až 105) navrhla žalovaná k vyvrácení domněnky své vědomosti o úmyslu dlužníků krátit věřitele i důkaz svým výsledkem (č. l. 104 p. v.).

[3] Při jednání, jež se konalo 4. dubna 2023 (srov. protokol o tomto jednání, č. l. 121 až 123) právní zástupce žalované k výzvě insolvenčního soudu uvedl, že ve stanovené lhůtě zváží, zda bude trvat na výsledku žalované, s tím, že k vyvrácení případného úmyslu dlužníků krátit věřitele navrhuje výslech dlužnice.

[4] Podáním datovaným 10. května 2023 (č. l. 131) žalovaná (mimo jiné) sdělila insolvenčnímu soudu, že s ohledem na vyjádření dlužníků založená v insolvenčním spise (jež navrhuje k důkazu) „bere zpět“ návrh na výslech dlužnice (č. l. 131 p. v.).

[5] Při jednání, jež se konalo 13. června 2023 (srov. protokol o tomto jednání, č. l. 149) právní zástupce žalované sdělil insolvenčnímu soudu, že již „netrvá“ na výsledku dlužnice a žalované, s tím, že dlužnice vše uvedla již v rámci insolvenčního řízení a žalovaná se svým výsledkem v této věci nesouhlasí.

[6] V podání datovaném 11. prosince 2023 (č. l. 196 až 198), jímž doplnila odvolání proti rozsudku insolvenčního soudu, žalovaná (mimo jiné) navrhla důkaz výsledkem dlužnice (k tomu, že dlužníci neměli v úmyslu krátit věřitele) a důkaz svým výsledkem (k tomu, že jí nemohl být znám úmysl dlužníků krátit věřitele) [č. l. 198].

45. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a občanského soudního řádu:

§ 242 (insolvenčního zákona)

Neúčinnost úmyslně zkracujících právních úkonů

(1) Odporovat lze rovněž právnímu úkonu, kterým dlužník úmyslně zkrátil uspokojení věřitele, byl-li tento úmysl druhé straně znám nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám.

(2) Má se za to, že u úmyslně zkracujícího právního úkonu učiněného ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, byl dlužníkův úmysl této osobě znám.

(3) Úmyslně zkracujícím právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení.

§ 118a (o. s. ř.)

(1) Ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevylicil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy.

(...)

(3) Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy.

(...)

§ 133 (o. s. ř.)

Skutečnost, pro kterou je v zákoně stanovena domněnka, jež připouští důkaz opaku, má soud za prokázánu, pokud v řízení nevyšel najevo opak.

§ 205a (o. s. ř.)

Skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jsou u odvolání proti rozsudku nebo usnesení ve věci samé odvolacím důvodem jen tehdy, jestliže

(...)

c/ jimi má být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně;

d/ jimi má být splněna povinnost tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti nebo důkazní povinnost, a to za předpokladu, že pro nesplnění některé z uvedených povinností neměl odvolatel ve věci úspěch a že odvolatel nebyl řádně poučen podle § 118a odst. 1 až 3;

(...)

46. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníků (14. března 2021) a později nedoznala změn. S přihlédnutím k části první článku II (Přechodná ustanovení) bodu 1. zákona č. [252/2024](#) Sb. se přitom pro dané insolvenční řízení (a spory jím vyvolané) uplatní i v době od 1. října 2024 insolvenční zákon ve znění účinném do 30. září 2024) [s výjimkou nastavenou pro § 75 a § 109 odst. 1 písm. c/ a § 412a odst. 3 insolvenčního zákona v části první článku II (Přechodná ustanovení) bodu 2. a 3. zákona č. [252/2024](#) Sb.].

47. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným

právním otázkám následující závěry:

48. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že rozhodnutí obou soudů (i dovolání) nepracují důsledně s rozlišením pojmů „právní úkon“ a „právní jednání“. Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, nahradil s účinností od 1. ledna 2014 pojem „právní úkon“ dle § 34 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. prosince 2013, pojmem „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.). Ve stejném duchu je proto třeba pro rozhodné období interpretovat slovní spojení „právní úkon“ v § 111 insolvenčního zákona a v § 235 a násl. insolvenčního zákona. Srov. i ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. a argumentaci obsaženou k terminologii např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2020, sen. zn. 29 ICdo 113/2018, uveřejněném pod číslem 27/2021 Sb. rozh. obč. Vzhledem k tomu, že darovací smlouva byla uzavřena (a stala se účinnou) 25. května 2017, bude Nejvyšší soud při dalším výkladu procovat s pojmem „právní jednání“, včetně výkladu opírajícího se o judikaturu vycházející z dříve platné terminologie k „právnímu úkonu“.

K otázce č. 1 (K odmítnutí důkazu)

49. Návrh dovolatelky, aby doplnil dokazování jejím výsledkem a výsledkem dlužnice, uplatněný v odvolacím řízení podáním z 11. prosince 2023, odmítl odvolací soud jako navržený v rozporu s § 205a o. s. ř., akcentuje, že dovolatelka vzala tyto důkazní návrhy zpět při jednání insolvenčního soudu, jež se konalo 13. června 2023.

50. Než se vyjádří ke správnosti postupu odvolacího soudu ohledně onoho důkazního návrhu, pokládá Nejvyšší soud za žádoucí pojmenovat ve vazbě na skutkovou podstatu neúčinnosti právního jednání dlužníka (dlužníků) podle § 242 insolvenčního zákona rozložení povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti mezi stranami sporu podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu.

51. Ustanovení § 242 insolvenčního zákona obsahuje samostatnou úpravu úmyslně zkracujících právních jednání dlužníka. Předpokladem jeho aplikace (tedy) není požadavek, aby šlo o právní jednání, které dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo aby šlo o právní jednání, které vedlo k dlužníkovu úpadku. Srov. hodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2016, sen. zn. 29 ICdo 44/2014, uveřejněného pod číslem 117/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 117/2017“), nebo odstavce 39 odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2024, sen. zn. 29 ICdo 157/2023, uveřejněného pod číslem 46/2025 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 46/2025“).

52. Podmínky této odporovatelnosti se posuzují ke dni vzniku právního jednání, respektive, jde-li o právní jednání, jehož účinky nastávají až účinností vkladu práva do katastru nemovitostí, ke dni, kdy nastaly právní účinky takového vkladu; srov. opět např. odstavce 39 odůvodnění R 46/2025.

53. Přitom musí jít o právní jednání, kterým dlužník skutečně a objektivně zkrátil některého svého věřitele, přičemž úmysl dlužníka zkrátit věřitele (úmysl dlužníka „cum animo fraudandi“), lhotejně, zda šlo o úmysl přímý nebo nepřímý, druhé smluvní straně byl znám, nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám (§ 242 odst. 1 insolvenčního zákona). V intencích § 242 insolvenčního zákona přitom postačí, že dlužník zkrátil uspokojení pohledávky byť jediného svého věřitele. Srov. z recentní judikatury Nejvyššího soudu např. odstavce 82 odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2024, sen. zn. 29 ICdo 142/2023, uveřejněného pod číslem 12/2025 Sb. rozh. obč., nebo odstavce 40 odůvodnění R 46/2025.

54. U úmyslně zkracujícího právního jednání dlužníka nemusí směřovat úmysl dlužníka zkrátit jeho věřitele vůči konkrétním osobám, které za ním mají pohledávku. Pro zkoumání úmyslu dlužníka „cum animo fraudandi“ není rovněž právně rozhodné, že tento úmysl směřuje ke zkrácení pohledávky,

kteřá ještě není splatná, nebo kteřá dokonce ještě nevznikla (budoucí pohledávky); pro vyloučení tohoto úmyslu tak není ani podstatné, že jde o splatnou pohledávku, o kteřé se vede soudní spor (o pohledávku spornou); srov. shodně např. odstavec 41 odůvodnění R 46/2025.

55. Pro právní jednání, kteřé dlužník učinil ve prospěch osoby jemu blízké (což je i situace rozebíraná v tomto sporu), přitom § 242 odst. 2 insolvenčního zákona pracuje s vyvratitelnou právní domněnkou, podle kteřé „byl dlužníkův úmysl této osobě (rozuměj této osobě blízké) znám“.

56. Ve vazbě na shora popsané rozhodné znaky zkoumané právní normy pak o povinnosti tvrzení a o důkazní povinnosti účastníků odpůřčícího sporu platí, že:

[1] Žalobce (insolvenční správce dlužníka jako jediná k tomu legitimovaná osoba dle § 239 odst. 1 insolvenčního zákona) nese břemeno tvrzení a břemeno důkazní ohledně toho, že dlužník učinil právní jednání (že účinky právního jednání nastaly) v rozhodné době (§ 242 odst. 3 insolvenčního zákona), že šlo o právní jednání, jímž dlužník skutečně a objektivně zkrátil uspokojení pohledávky byt' jediného svého věřitele, a že šlo o právní jednání, kteřé dlužník učinil ve prospěch osoby jemu blízké; srov. shodně odstavec 71 odůvodnění R 46/2025.

[2] Žalovaná osoba blízká nese břemeno tvrzení a břemeno důkazní (domněnku založenou úpravou obsaženou v § 242 odst. 2 insolvenčního zákona vyvrací) ohledně toho, že dlužník neměl úmysl zkrátit věřitele (úmysl „cum animo fraudandi“), a pro případ, že jej měl, ohledně toho, že jí takový úmysl nebyl znám a nemohla jej poznat (nemusela jej znát) ani při zachování náležitě pečlivosti; srov. shodně odstavec 72 odůvodnění R 46/2025.

57. Takto nastavenému plnění povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti má (musí) odpovídat též plnění poučovací povinnosti soudem (§ 5 o. s. ř., ve spojení s § 118a o. s. ř.), vyjde-li v řízení najevo nedostatek určitých pro rozhodnutí sporu významných (ať již z hlediska žalobcem uplatňovaného nároku nebo žalovaným uplatňované obrany) tvrzení (povinnost tvrzení) nebo, nemá-li soud určitou (tvrzenou a pro rozhodnutí sporu významnou) skutečnost za prokázanou dosud provedenými důkazy (lhostejno, kteřou stranou sporu nabídnutými).

58. Z procesních úkonů učiněných ve věci (srov. odstavec 44 odůvodnění shora) se podává, že insolvenční soud při poučení účastníků při jednání, jež se konalo 2. února 2023, chybně přičetl povinnost tvrzení ohledně existence úmyslu dlužníka krátit věřitele (úmyslu dlužníka „cum animo fraudandi“) žalobci (insolvenčnímu správci), ač o této skutečnosti platila právní domněnka, kteřou byla povinna vyvracet žalovaná (dovolatelka). Tato vada řízení (odvolacím soudem nezhojená) však (z pohledu skutečností, jež měly soudy za prokázané) sama o sobě neměla vliv na výsledek sporu, neboť oba soudy měly úmysl dlužníků „cum animo fraudandi“ v řízení provedenými důkazy za prokázaný, aniž s onou právní domněnkou pracovaly.

59. K tomu lze doplnit, že tvrdit skutečnosti rozhodné pro výsledek sporu a nabízet důkazy k jejich prokázání (za účelem řádného objasnění skutkového stavu věci) je oprávněn i ten účastník sporu, jehož pro danou skutečnost a pro důkaz o ní netíží povinnost tvrzení ani důkazní povinnost. To, kdo má ve vazbě na rozhodné skutečnosti povinnost tvrzení, nabývá na významu jen tehdy, jestliže soud nemůže o dané otázce (významné pro úspěch žaloby nebo pro úspěch obrany proti žalobě) rozhodnout proto, že příslušná skutečnost dosud nebyla tvrzena a neunesení břemene tvrzení je nutno přičíst straně sporu, kteřou tíží povinnost tvrzení (srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2012, sp. zn. 31 Cdo 619/2011, uveřejněném pod číslem 115/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 115/2012“). Obdobně platí, že to, kdo má ve vazbě na rozhodné (a tvrzené) skutečnosti důkazní povinnost, nabývá na významu jen tehdy, jestliže taková (rozhodná) skutečnost nebyla v řízení prokázána dosud provedenými důkazy (lhostejno, kým nabídnutými) a neunesení důkazního břemene o této skutečnosti je nutno

přičíst straně sporu, kterou tíží důkazní povinnost; srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010, uveřejněný pod číslem 98/2013 Sb. rozh. obč., nebo opět R 115/2012.

60. Při jednání, jež se konalo 2. února 2023, poskytl insolvenční soud dovolatelce přílehlavé poučení o povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti k tomu, že jí nebyl znám úmysl dlužníků „cum animo fraudandi“, a že tento úmysl nemohla poznat (nemusela jej znát) ani při zachování náležité pečlivosti. Při dalších jednáních (4. dubna 2023 a 13. června 2023) pak insolvenční soud prováděl dokazování též důkazy, které dovolatelka (v reakci na poskytnuté poučení) označila v podání z 28. února 2023 (srov. protokoly o těchto jednáních, č. l. 121 až 123 a č. l. 149). Po provedení těchto důkazů (vyjma výslechu dovolatelky a výslechu dlužnice) již insolvenční soud až do vyhlášení rozsudku 27. června 2023 neposkytl dovolatelce žádné poučení o tom, že ani důkazy provedenými podle jejích důkazních návrhů z podání z 28. února 2023 neprokázala, že jí nebyl znám úmysl dlužníků „cum animo fraudandi“, a že tento úmysl nemohla poznat (nemusela jej znát) ani při zachování náležité pečlivosti.

61. Přitom i pro současné znění občanského soudního řádu upravující koncentraci řízení před soudem prvního stupně (§ 118b o. s. ř., § 119a o. s. ř.) a poučení o důkazní povinnosti (§ 118a odst. 3 o. s. ř.) platí závěry R 115/2012 (jehož judikatorní význam coby rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia je nadřazen rozhodnutím tříčlenných senátů Nejvyššího soudu). Platí tedy, že poučení podle § 118a odst. 3 o. s. ř. soud poskytne (je povinen poskytnout) nejen účastníku, který dosud o sporném tvrzení neoznačil žádný důkaz, nebo který sice o svém sporném tvrzení důkaz označil, avšak jde o důkaz zjevně nezpůsobilý prokázat sporné tvrzení, ale i tehdy, provedl-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání a jestliže proto by účastník nemohl být ve věci úspěšný (R 115/2012).

62. Insolvenční soud přitom založil své rozhodnutí též na závěru, že dovolatelka provedenými důkazy nevyvrátila domněnku dle § 242 odst. 2 insolvenčního zákona (srov. reprodukci rozsudku insolvenčního soudu v odstavci 7 odůvodnění shora a odstavec 42 odůvodnění rozsudku insolvenčního soudu), tedy na tom, že tvrzenou obranu neprokázala (srov. i § 133 o. s. ř.). Nesplněním poučovací povinnosti dle § 118a odst. 3 o. s. ř. tak insolvenční soud zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nápravu v dotčeném ohledu nezjednal v průběhu odvolacího řízení ani odvolací soud (srov. ve vazbě na § 213b o. s. ř. protokol o jednání před odvolacím soudem ze dne 10. ledna 2024, č. l. 201-202).

63. Vzhledem k tomu, že u přípustného dovolání přihlíží dovolací soud k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.), je popsána vada řízení sama o sobě důvodem pro zrušení dovoláním napadeného rozhodnutí.

64. Právní posouzení věci odvolacím soudem pak co do závěru, že návrh na doplnění dokazování svým výslechem a výslechem dlužnice uplatnila dovolatelka (v doplnění odvolání) v rozporu s § 205a o. s. ř., odporuje ustálené judikatuře Nejvyššího soudu představované především rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2002, sp. zn. 21 Cdo 426/2002, uveřejněným pod číslem 58/2003 Sb. rozh. obč. V tomto rozhodnutí (na něž v podrobnostech odkazuje) Nejvyšší soud vysvětlil, že o důkaz, který nebyl uplatněn před soudem prvního stupně, nejde ve smyslu § 205a odst. 1 o. s. ř. tehdy, jestliže účastník za řízení před soudem prvního stupně navrhl provedení tohoto důkazu, i když soud prvního stupně důkaz, který byl potřebný ke zjištění skutkového stavu věci, neprovedl jen proto, že účastník později soudu sdělil, že na svém návrhu na provedení důkazu „netrvá“, nebo mu dal jinak najevo svůj názor, že důkaz nemá být proveden.

65. Dovolání je tedy potud důvodné.

66. Nesplnění poučovací povinnosti dle § 118a odst. 3 o. s. ř. a nesprávné (protože poukazem na §

205a odst. 1 o. s. ř. podložené) odmítnutí důkazních návrhů, které dovolatelka (znovu) přednesla v odvolacím řízení, činí nepotřebným zodpovězení dovoláním předestřených otázek č. 3 až 5 (jelikož skutkový stav věci může doznat změny).

67. K otázce č. 2 (K neplatnosti právního jednání) lze být stručně uvést následující:

68. Přezkoumání přihlášených pohledávek v insolvenčním řízení neprovádí insolvenční soud z úřední povinnosti (bez popěrného úkonu uplatněného k tomu oprávněnou osobou) ani tam, kde jde o pohledávku vzešlou ze spotřebitelského úvěru podléhající režimu § 87 zákona č. [257/2016](#) Sb. Srov. k vykonatelným pohledávkám (k § 199 insolvenčního zákona) např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2024, sen. zn. 29 ICdo 149/2023, a k nevykonatelným pohledávkám (k § 198 insolvenčního zákona) např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2017, sen. zn. 33 ICdo 41/2016.

69. Vzhledem k tomu, že řízení před oběma soudy je co do poučovací povinnosti dle § 118a odst. 3 o. s. ř. zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a že napadené rozhodnutí neobstalo co do odmítnutí důkazních návrhů uplatněných dovolatelkou (znovu) v odvolacím řízení, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

70. V rozsahu, v němž dovolání směřovalo proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu ve výroku o nákladech řízení a o soudním poplatku, je Nejvyšší soud neodmítl (z důvodů popsanych v odstavci 28 odůvodnění shora) jen proto, že dotčenou část napadeného rozhodnutí zrušil jako výroky závislé na rušeném výroku o věci samé (§ 242 odst. 2 písm. a/ o. s. ř.).

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)